

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

Klatovská léta Jaroslava Vrchlického

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Andrea Roubalová

Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Viktora Viktor, Prof. PhDr. CSc.

Plzeň, 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni 30. června 2015

.....

vlastnoruční podpis

Děkuji panu Viktoru Viktorovi, Prof. PhDr. CSc. za čas, který mi věnoval, za jeho podnětné připomínky, odborné rady a v neposlední řadě za ochotu. Dále bych chtěla poděkovat Vlastivědnému muzeu Dr. Hostaše v Klatovech a paní profesorce Mgr. Dagmar Protivové za poskytnutí potřebných materiálů pro sepsání této práce.

Obsah

Úvod	5
1 Vrchlický fenomén.....	6
1.1 Autor, o němž je řeč.....	6
1.2 Frída jako septimán na klatovském gymnáziu (1870 – 1871)	7
1.3 Závěrečný rok studia na gymnáziu	9
1.4 Maturitní zkouška.....	11
1.5 Ohlédnutí za studiem	12
2 První prozaická tvorba a její otištění	14
2.1 Šumavan – Týdeník pro zábavu a poučení.....	14
2.2 Povídka a její otištění v Šumavanu	15
2.3 Popis děje povídky.....	16
2.4 Reakce na povídku	19
3 Básnické začátky.....	24
3.1 Počátky básnické tvorby.....	24
3.2 Publikace básní	27
3.3 Básně, které vznikly v Klatovech	30
Závěr.....	35
Resumé.....	36
Resume.....	37
Seznam literatury	38

Úvod

Hlavní důvod, proč jsem si vybrala zrovna toto téma, byl, že Frída (také ve tvaru Frida) byl stejně jako já, studentem na klatovském gymnáziu. Měla jsem tedy možnost si od svých profesorů vypůjčit nějaké publikace spojené s tímto “velikánem”.

Další důvod byl ten, že jsem chtěla zjistit, proč si pro své studium vybral právě Klatovy, kde v Klatovech bydlel, s kým se přátelil a jak trávil svůj volný čas. Jaroslav Vrchlický je bezesporu jednou z nejznámějších ikon české literatury, a mě velmi zajímalo, jaký byl vlastně student a zda již během svých studií tvořil nějaká literární díla.

K vypracování jsem použila především vlastní Vrchlického tvorbu, ale i různé reakce na ni. Čerpala jsem ze zdrojů z klatovského muzea a klatovské městské knihovny.

První část je zaměřena na Frídův studentský život, je zde podrobněji rozebrán každý rok jeho studia až po složení maturitní zkoušky. Text je často prokládán úryvky dopisů, které psal Frída v průběhu svých školních let buďto přátelům, nebo rodině.

Další část je věnována jeho prozaické prvotině a jejímu otištění v klatovském časopisu Šumavan. Je zde velmi podrobně popsán děj prozaické prvotiny Prodavač biblí, reakce na toto dílo a také můj vlastní názor.

Čtvrtá část je věnována naopak básnické tvorbě, praktickým ukázkám a jejich otištění v básnické sbírce Z hlubin.

V závěru je pak srovnána Frídova prozaická a básnická tvorba.

1 Vrchlický fenomén

1.1 Autor, o němž je řeč

Osoba, kterou se budu zabývat, patří bezpochyby k nejvýznamnějším českým básníkům, dramatikům, překladatelům a literární kritikům 19. století.

Vlastním jménem byl nazýván Emil Bohuslav Frída, básnickým jménem Jaroslav Vrchlický (toto jméno mu vybral jeho dlouhodobý přítel Josef Thomayer v době, kdy spolu studovali v Klatovech na gymnáziu). Dostal ve svém životě tolik veřejných poct a uznání jako snad nikdo z jeho současníků. Příroda, umění, člověk a láska - to jsou čtyři představy, kolem nichž krouží největší část Vrchlického poezie. Miloval život, nejraději a také nejčastěji oslavoval lásku, kterou považoval za nejvyšší hodnotu a smysl života. Je ovšem potřeba také říct, že se mu někdy dostávalo lhostejnosti, zloby a nepochopení. Opravdovým paradoxem je fakt, že ačkoliv připravoval cestu mladším autorům, otevíral jim průhled do cizích kultur a jejich slovesného bohatství, byli to nakonec oni, kteří ho označili za kulturní nebezpečí a překážku, kterou je třeba odklidit.

Sotva kdy bude možno vyslovit výstižnější slova o tom, jaký měl a bezpochyby má Jaroslav Vrchlický význam pro českou kulturu, než tomu tak učinil F. X. Šalda ve své knize s názvem Duše a dílo:

„Vrchlický jest největší posud revoluce v českém kulturním světě. Do národa pochmurného a meditativního, žijícího posud smyslem spíše vnitřním než smysly vnějšími, i v rozkoši melancholického a teskného, vtrhuje Vrchlického poesie jásavé fanfáry, optimistická a skutečnostní, plná hladu a žízně po všech darech země a světa, prudce a horce zmocňující se života ve všech jeho tvarech, poesie výbojná a nerozpačitá, která nalézá na každou záhadu ihned odpověď, jako rozvádí rychle každou disonanci v harmonii, teplá v barvě, smyslná ve formě a útočná v intonaci. Poezie česká před Vrchlickým i v největších svých zjevech působí jako cosi více méně náhodného a improvizovaného, teprve ve Vrchlickém dostupuje rázu uvědomělé

promyšlené práce životní, řízené pevným záměrem a určitou metodou a nesené vůlí jedinečné síly a vytrvalosti.“¹

1.2 Frída jako septimán na klatovském gymnáziu (1870 – 1871)

Jaroslav Vrchlický přišel do sexty klatovského gymnázia v září 1869 z Domažlic. Předtím studoval na soukromém Jungmannově gymnázium v Praze, takže při příchodu na klatovské gymnázium musel konat srovnávací zkoušky, které nesplnil. Emil byl velmi oblíbený u svých spolužáků nejen proto, že byl upřímný, ale i pro jeho vtipně vyprávěné historky a nápady. Měl dvě přezdívky: „Bohuš Štír“ a „Kobera“.

Emilovým třídním učitelem v septimě se stal profesor Václav Hymnar,² o kterém si Emil myslel, že je hrozným pedantem, neboť jim hned první hodinu dal latinskou komposici a k této příležitosti jim vzal jak slovníky, tak mluvnice. Celá třída pak měla dvojky a trojky. Tato profesorova přísnost však způsobila to, že v prvním pololetí roku 1871 opustilo ústav osm nejslabších studentů ve třídě.

V latině a řečtině se Frídovi nějak zvlášť nedařilo, zato v češtině a v němčině byl žákem výborným. Kdysi vypracoval svému třídnímu učiteli domácí úkol “Účinky slunce“, který napsal ve verších – v hexametrech! Profesor byl velmi překvapený, dosud ještě nechápal, jaký talent vyrůstá mezi jeho žáky. Předměty, které však dělaly Frídovi největší potíže, byla matematika a fyzika (nazývá je „nedoústými Eumedinami“, neboť mu zabíraly nejvíce času). V matice se vedlo Frídovi lépe až v 2. pololetí, když se probírala analytika. V dopise strýci píše: „Z matematiky se mi vede juž lépe, máme analytiku, dá to práci, ale jest to alespoň k něčemu, kdežto ty progresse a řetězy a měření nemělo ani hlavy ani paty.“³

¹ ŠALDA, František Xaver. *Duše a dílo: podobizny a medailony*. 6 vydání (v Souboru díla F. X. Š. vydání druhé. Praha: Melantrich, 1950. 242 s.

² Přichází do Klatov z pražského gymnázia, kde učil Frídova bratra Bedřicha.

³ V březnu 1871; ČERMÁK, Vratislav. *Z klatovských studií Jaroslava Vrchlického*. Klatovy, 1932. 125 s.

V pololetí byl šestým neúspěšnějším studentem v celé třídě, která čítala 27 žáků. K tomuto výkonu se musel propracovat přes řadu písemných a ústních zkoušek, takže není divu, že měl radost, když celkem úspěšně splnil nejtěžší rok studií.⁴

Prázdniny před závěrečným rokem studií strávil u strýce v Ovčárech. Rodiče ani sourozence neviděl, vzhledem k tomu, že se po obchodních nezdarech v Domažlicích přestěhovali roku 1870 do Moravské Ostravy.

Poslední rok znamenal pro Emila stěhování k rodičům svého spolužáka Martínka, jelikož byt, ve kterém doposud žil byl příliš vlhký a nesvědčil jeho zdraví. U Martínků se necítil spokojený, bohužel si ale příčiny nedorozumění můžeme jen domýšlet. V dopise příteli Františkovi Krátkému z pozdější doby píše: „ ... *můj celý poměr k Martínkovům byl jediný řetěz smutných zkušeností pro mne a mou největší snahou jest izolovati se od nich co nejrychleji a nejrázněji. Nikdo nepodryl mou víru v lidstvo tak jako oni,*“⁵

Emil měl zřejmě neshody s bytnou, ne však s jejím synem Josefem a jeho nejstarší sestrou Kateřinou (o necelý rok starší než byl Emil). Kateřina byla Emilovou studentskou láskou. Frída ji hluboce miloval, a to i přesto, že měla tělesnou vadu. V Klatovech tedy Emil našel svou první nezapomenutelnou lásku, které složil báseň:

Já znal jsem jednu – ve všech změnách žití

tkví její obraz duše ve hluboku,

a je-li láska – to jest v jejím oku,

a je-li radost – z jejich tahů svítí,

a je-li blaho – dýše z jejich retů,

a nadšen když tvého slábné přívál,

⁴ Dvě dostatečné, 1 dobrá, 4 chvalitebné a 2 výborné.

⁵ BALAJKA, Bohuš. *Odkaz pokrokových osobností naší minulosti: Jaroslav Vrchlický*. s.26.

*jen v loktech těch nabudeš síly k vzletu.*⁶

1.3 Závěrečný rok studia na gymnáziu

Do oktávy gymnázia tedy vstupoval Frída, jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, s příznivým prospěchem. Poslední školní rok začínal se zvláštním pocitem. Cítil se jako poutník, který vstoupil na strmou skálu, a který musí dosáhnout vrcholu, pokud se chce dočkat východu slunce. Velmi důkladně a s vážností přistupoval k vykonávání svých povinností.

Z předchozích profesorů jim zůstal doktor Pošík (dějepis a filosofie) a katecheta Švejda (náboženství).⁷ Na latinu, řečtinu a němčinu dostali nového profesora, který přišel z Plzně, Blažeje Prusíka (vystřídal tedy Hymlara). Stal se tak novým třídním oktávy – v dopise strýci ho Frída popisuje jako velmi krásného člověka, který byl zároveň velmi mírný a pohodlný. *„Z katedry nesejde po celý den, my sedíme při odpovídání a on ani již známky nedává – jsou ty hodiny filologie velmi zdlouhavé a nudné“.*⁸

Nový profesor matematiky a fyziky v oktávě - dr. Emanuel Taftl⁹ způsobil velký převrat ve Frídových studiích: *„Samý oheň, samá čilost, když přednáší tu přednáší rukama, očima, čelem ba i vlasy, takovým zpěvným hlasem a s takovým zápalem, že jsem tak ještě neslyšel. Byl jsem pln strachu před matematikou. Dal nám opakovat celou planimetrii, a první, kdo přišel, byl jsem já. Dal mi dokázat, čemu se rovnají úhly v trojúhelníku, mluvil semnou ustavičně a na konci řekl: Tak to mám rád, jen s kuráží! Rovněž to bylo i s fyzikou.“*¹⁰

Dr. Taftl v něm zažehnal nechuť k těmto nenáviděným předmětům, jelikož byl „vzácně nadaný učitel“, který vykládal své předměty s takovým zaujetím,

⁶ VRCHLICKÝ, Jaroslav. Z hlubin. 2. vyd. Praha: Melantrich. 1949. 439 s.

⁷ „Dějepis a filosofii přednáší můj dobrý známý dr. Pošík (ač je veliká pochybnost, že v Klatovech zůstane, žádal buď do Chrudima nebo do Jičína).“ „ – náboženství známý p. katecheta.“ ; dopis strýci 4. října 1871.

⁸ Frídův soud o novém třídním profesorov, který píše v dopise strýci 4. října 1871.

⁹ Přišel z gymnázia v Hradci Králové.

¹⁰ Strýci dne 8. listopadu 1871.

přesvědčením a láskou, že bylo snadnější všemu porozumět a vše pochopit. Frída tedy prospíval jak v matematice, tak ve fyzice velmi dobře.¹¹

Jak je zřejmé, oktaván Frída, tehdy již slibný básník, měl náročnější požadavky na učitele češtiny. Nevyhovovala mu gymnaziální žákovská knihovna¹², na kterou si stěžoval již od nástupu na gymnázium, a proto utratil velké množství peněz za učebné knihy (jenom učebnice na náboženství ho stály 2 zlaté a to měl ještě nějaké knížky po Thomayerovi a o nějaké se dělil se svým spolubydlícím Martínkem).

V jeho další neprospěch vystřídal Frídova oblíbeného profesora českého jazyka Šindeláře Josef Ošťádal, kterého Frída neuvítal příliš sympaticky. Ve svém dopisu strýci se stěžuje na to, že nový profesor byl hasičem a tři roky učitelem tělocviku v Písku a že již 10 let neučil. Oktáva tím velmi trpěla – vždyť v předmaturitním ročníku dostali učitele, který toho o češtině moc nevěděl.

Vysvědčení za první pololetí dostávali studenti 10. února 1872, nutno podotknout, že klasifikace byla velmi přísná, vzhledem k tomu, že se blížila maturita. Z náboženství a češtiny měl známku výbornou, z němčiny chvalitebnou, z matematiky dobrou, ale z jazyka klasického měl dostatečnou. V dějepisu a filozofické propaedeutice známku dobrou, z fyziky chvalitebnou.¹³

Druhé pololetí se lišilo od ostatních. Domácích úkolů ubývalo, nezkoušelo se na známky, opakovalo se učivo a stále rozebíraným tématem byla maturita. Přes nervozitu, která čeká každého maturanta, byl Frída neobvykle veselý. Spekuluje se o tom, že to mohlo být buď kvůli přicházejícímu jaru, anebo se již těšil, že už bude konec jeho maloměstského života. Buď jak buď, v úterý 4. června 1872 přichází školní rada Václav Svoboda, který přináší témata pro písemnou práci...

¹¹ Z matematiky měl v obou semestrech „dobrou“, z fyziky v 1. pololetí „chvalitebnou“ a na konci roku „dobrou.“

¹² „Na bibliotéku platíme 50kr. a houby dostanem, nanejvýš Růženku nebo Genovefu aneb 100 povídek pro naše milé maličké. – Je to chamrad!“ Bratrovi 10.ledna 1870.

¹³ Ve druhém pololetí měl vysvědčení totožné, akorát ve filozofické propaedeutice si prospěch polepšil na chvalitebnou a z fyziky si známku zhoršil na dobrou.

1.4 Maturitní zkouška

Písemnou část zkoušky psali studenti od pondělí 10. do soboty 15. června roku 1872. Dříve než byli žáci připuštěni k maturitní zkoušce, museli zaplatit předepsanou maturitní taxu ve výši školného, což činilo 8 zlatáků.

Jako první byla na řadě práce z českého jazyka na téma: „V jakém světle jeví se nám vzdělanost starých Čechův dle líčení Královodvorského a Zelenohorského rukopisu“, kterou psal Frída pět hodin, s výslednou známkou výborně. Druhý den se překládalo 30 veršů z Hommerovy Odyssey (8. zpěv, verš 469 – 499), Frída byl klasifikován známkou dostatečnou. Stejně tomu bylo i 12. června, kdy se překládaly verše z Vergiliovy Aeneidy (7. zpěv, 25. - 58. verš) z latiny do češtiny. Další den se psal úkol německý na téma: „Inhaltsangabe von Schillers Drama Wilhelm Tell“, který Frída odevzdal již ve tři čtvrtě na deset, odměnou mu byla známka chvalitebná.

Poslední dva úkoly dopadly „skoro dostatečně“. Maturita z latiny se skládala z překladu českého textu „O nejstarší řeči“. Byla velmi náročná, protože probíhala bez pomoci mluvnice a slovníků. Problémy také Frídovi činila matematika. V dopisu strýci píše, že přestože se skládala pouze ze tří nepříliš těžkých příkladů, Frída se u ní velmi „zapotil“. O tom svědčí i fakt, že se sobotní práce psala od 7-12 hodin, a přesto ještě v 11:00 neměl napsané ani písmeno.

Velmi pracná byla příprava k ústní maturitě. Ústní zkouška se konala z těchto předmětů: historie (180 otázek), fyzika (170 otázek), náboženství (50 otázek), matematika, latina, řečtina a český jazyk. Maturita byla tehdy velmi těžká, trvala celý den a konala se ze všech předmětů kromě přírodopisu a filosofie.¹⁴ Nejvíce látky bylo na dějepis, proto se ho Frída začal učit jako první. Každý den se učil tři otázky, již koncem května měl tedy historii naučenou a začal opakovat fyziku (nechal si ji naposledy, aby ji měl v čerstvé paměti). Matematiku ponechal na osudu, z češtiny studoval zejména staročeskou mluvnici, jelikož se s ní nikdy předtím nezabýval.

¹⁴ Pouze z německého jazyka byla zkouška jen písemná.

Ústní maturity se konaly od středy 17. do pátku 19. července za předsednictví Václava Janděčky¹⁵, ve třídě v prvním poschodí vedle knihovny. Zkušební komisi vedle Janděčky a ředitele Josefa Podstatného tvořili: katecha P. Jan Švejda pro náboženství, Dr. Bedřich Pošík pro dějepis, Dr. Emanuel Taftl pro matematiku a fyziku. Třídní Blažej Prusík zkoušel latinu, řečtinu a němčinu, Josef Ošťádal pak češtinu.

Frída dělal maturitu hned první den jako třetí v pořadí. Maturitní vysvědčení, které Emil dostal v sobotu 27. července, se shodovalo s oktavánskou výroční zprávou, akorát z matematiky, dějepisu, češtiny a fyziky měl známky o stupeň horší. Z přírodopisu měl dostatečnou (vzhledem semestrálního vysvědčení ze sexty).

Emil tedy zvládnul maturitu úspěšně a hned následující den o tom informuje strýce ve svém dopise: „Chvátám oznámiti Vašnostem, že jsem zkoušky maturitní s pomocí boží šťastně přestál. Nyní potřebuji oddechu; namáhání posledních dnů, více ale obavy a naděje a zkouška sama mne vysílily.“¹⁶

1.5 Ohlédnutí za studiem

Na gymnáziu strávil Emil tři roky, po maturitě potom odchází do Prahy, kde už vystupuje na veřejnosti jako básník Jaroslav Vrchlický. Škola mu dala nejen základy vzdělání, ale zároveň ho pro svou tuhou kázeň naučila tvrdě pracovat. Tato práce doprovázela Frídu celý jeho život. Naučil se zde také rozvrhovat si pravidelně čas na hodiny - některé věnoval studiu, některé četbě a některé tvorbě. „Toto soustředění bylo blahodárné pro jeho neklidnou duši.“¹⁷

¹⁵ Ředitel píseckého gymnázia.

¹⁶ ČERMÁK, Vratislav. *Z klatovských studií Jaroslava Vrchlického*. s. 62.

¹⁷ BURIÁNEK, František. *Literární Klatovy*.s.58.

V dopise svému strýci Antonínu Kolářovi¹⁸ dne 9. června 1872 napsal: „Rozhlížím se dnes po době studií svých v Klatovech. Jsou to jen tři léta, ale já jsem spokojen a v tomto pocitu vlastního štěstí děkuji Vám prvnímu za všechny květy, jimiž jste ozdobil můj chudičkový život. Jsou to jen tři léta, ale mohu směle říci, že zde stojím s talentem svým i vědomostmi svými alespoň v první uzavřené periodě, mohu říci, že jsem žil dosti, že jsem nevynechal ani nejmenší příležitost k zušlechtění sebe a jestli jsem někdy chybil, spadá to skoro vždy na účet příliš dobré vůle. Blížím se budoucnosti, již neznám, ba sotva její význam v mlhavém obrysu mi tane před zrakem duševným, proto tím více útěchou mi musí býti pohled v minulost, kde na každé stránce mi září Váš obraz, který bděl nade mnou, ostříhal mne, vodil mne. Nezapírám, že jsem se vychoval na přílišného idealistu, ale při povaze mé i při odlehlém venkovském zátiší, kde žiju, odkázán jsa na společnost knih a květin, nelze jinak – ale právě proto bojím se budoucnosti – vím, že mne neušetří.“¹⁹

¹⁸ Farář v Ovčárech, podporuje Vrchlického ve studiu a stal se tím pro něj druhým otcem.

¹⁹ ČERMÁK, Vratislav. Z klatovských studií Jaroslava Vrchlického. Klatovy, 1932. 125 s.

2 První prozaická tvorba a její otištění

2.1 Šumavan – Týdenník pro zábavu a poučení

Šumavan byl časopis odrážející klatovský život, nalezneme zde mnoho beletristických a vzpomínkových knih od místních autorů. Nejstarším přispěvatelem byl absolvent klatovského gymnasia a středoškolský učitel František Šubert. Uveřejnil zde několik básní a próz, které se hlásily k historii kraje, a zároveň zde působil i ve funkci redaktora. Po jeho odchodu vedl redakci důstojník zemské obrany Patrik Blažek, který v Klatovech také založil Vojenské listy a redigoval je pod pseudonymem Jaroslav Cepník.²⁰ František Špaček (1845 – 1919) napsal do Šumavanu hodně dokumentárních a kulturně historických obrázků o klatovském gymnáziu a jeho učitelích, kteří na něm působili. Také psal o divadelních ochotnících, o svérázných figurkách města, o Krameriově desce apod. Dalšími přispěvateli byli například Josef Janda, venkovský kněz Karel Matějka, zakladatel známé edice Poetické besedy Eduard Valečka, jedna z nadějí básnické skupiny májovců František Šimeček, jeden ze zakladatelů naší poezie pro děti Josef Kožíšek, v neposlední řadě také Jaroslav Vrchlický a mnoho dalších.

Klatovský časopis vycházel každou sobotu ve čtyři hodiny odpoledne. Bylo také možné si jej předplatit, a to: na čtvrt roku (jeden zlatý), na půl roku (dva zlaté), na celý rok (tři zlaté, 70 kr.). Redakce a administrace se nacházela v Říšské ulici 101 v Klatovech.

²⁰ Od roku 1851 – 1905.

2.2 Povídka a její otištění v Šumavanu

Dne 5. února roku 1873 píše Frída dopis svému strýci:

„Známostem povídku “Prodavač biblí” tiskne od nového roku Šumavan. Byl jsem od svého přítele profesora Tůmy o něco požádán a nemaje právě ničeho jiného, dal jsem mu tuto práci.“²¹

Povídka *Prodavač biblí* je Vrchlického první literární práce. Byla napsána na gymnáziu v Klatovech, když chodil Vrchlický do septimy. Otištěna byla v 1. – 13. čísle klatovského Šumavanu roku 1873.²²

První číslo vychází dne 5. ledna 1873, druhé 11. ledna 1873, třetí 18. ledna 1873, čtvrté 25. ledna 1873, páté 1. února 1873, šesté 8. února 1873, sedmé 15. února 1873, 22. února 1873, deváté 1. března 1873, desáté 8. března 1873, jedenácté 15. března 1873, dvanácté 22. března 1873 a poslední třinácté 29. března 1873.

Povídka má některé znaky, které na tento kraj přímo odkazují:

“Právě vyšlo slunce nad údolí šumavské.“²³

“K východu jest krajina otevřena a na té straně také rozprostírají se všechny pozemky obyvatelů vesničky, k západu ale zatáčí se již mohutná hradba Šumavy se svými homolovitými stráněmi a věčně se zelenajícími sosnami.“²⁴

“Častěji byla v těchto listech zmínka o „rozhrání“, zapomenutém to zákoutí šumavského předhoří, kde druhdy stával Šíchův mlýn. Lidé se vyhýbali této krajině a sama příroda v jistých dobách činila toto místo nevlídným. Hory mírně se sklánějící náhle kolmým srázem se končily, a malé údolíčko, jímž horský potok se valil, jakoby násilím bylo vraženo mezi jednotvárné hřbety rozložitých stráží.“²⁵

²¹ ČERMÁK, Vratislav. *Z klatovských studií Jaroslava Vrchlického*. s.78.

²² Šumavan: týdeník pro zábavu a poučení. V Klatovech: Max. Čermák, 1873.

²³ Šumavan: týdeník pro zábavu a poučení. V Klatovech: Max. Čermák, 1873.

²⁴ Šumavan: týdeník pro zábavu a poučení. V Klatovech: Max. Čermák, 1873.

²⁵ Šumavan: týdeník pro zábavu a poučení. V Klatovech: Max. Čermák, 1873.

Pošumavská příroda má v povídce významnou roli a přímo se účastní děje, našla zde svého prvního básníka - malíře, kterého pak následoval např. K. Leger (Augustýn Fojtík) a A. V. Šmilovský (Spálený Šimák).

2.3 Popis děje povídky

Povídka začíná popisem Šumavy, nutno podotknout, že po celou dobu příběhu se místo nemění. Zavádí nás do vísky, která se nachází v pohorském zátíší, kde se právě koná pohřeb chalupníka Šíchy. V zástupu fanusníků se setkáváme s kostelníkem Peterkou a dohazovačem Adámkem (pouze přezdívka). Zvláště Adámek je pro celou povídku velmi důležitá postava.

Jak jsem již zmínila, přicházíme zrovna v době, kdy se koná Šíchův pohřeb. Šíchův život je opředen tajemstvím, všichni o něm ve vesnici tvrdí, že byl podivín. Za mlada vstoupil Šícha jako chasník do mlýna "na rozhrání", a jelikož byl starý mlynář již nemocný a Šícha byl velmi obratný, dokázal vést celou domácnost, získal u mlynáře důvěru. Dokonce se oženil s mlynářovou dcerou. Mladý Šícha byl sice velmi pracovitý a šikovný, v manželství bohužel tak úspěšný nebyl. Údajně svou manželku týral. Přestože jeho manželství nebylo šťastné, o svého syna velmi starostlivě pečoval a zabezpečil ho do budoucna. Ještě jednu chybu měl Šícha, a to, že málo dbal na chudé. Jednoho dne, kdy venku panovalo nevlídné počasí, přišel k mlýnu žebrák, celý promočený, a žádal o střechu nad hlavou a něco k jídlu. Byl však Šíchou odmítnut a poslán pryč. Žebrák tehdy řekl velmi zásadní větu pro celý příběh, což se ukáže až na konci: „*Pamatujte, co se ještě nestalo, dobře se jednou státi může.*“²⁶

Starý Šícha nakonec velmi podivně umírá na otok chřtánu – nemohl nic sníst a vypít, a tak umírá na hlad. Onu podivnou smrt si lidé vysvětlovali tím, že je to boží trest za to, jak utýral svoji manželku, které mohl děkovat za to, že je její otec finančně zabezpečil. Od té doby, kdy jeho manželka předčasně před třemi roky zemřela, vypukl v den jejího úmrtí v mlýně požár.

²⁶ *Šumavan: týdeník pro zábavu a poučení*. V Klatovech: Max. Čermák, 1873.

Jak již bylo zmíněno, Šícha měl syna Štěpána, jemuž obstaral nevěstu dohazovač Adámek. Žena mu ale společně s dítětem umírá při druhém porodu. Štěpán nechce žít ve mlýně, kde zemřela předčasnou smrtí jeho matka a žena, kde zahynul jeho otec a v místě, kde mu každý rok hrozil požár. Odebírá se tedy se svým skromným jménem do vesnice, zde žije se svým synem Štěpánem samotářský život. Později však umírá. Je zde jedna věc, která ještě nebyla zmíněna, a to, že Štěpán slíbil svému otci na jeho smrtelné posteli, že nepřestoupí k jinému náboženství a že si nevezme jinověřící dívku za manželku (Šícha vyznával náboženství katolické). Problém byl však v tom, že Štěpán nebyl takový pobožník jako jeho otec. Mnohem větší váhu pro něj měla láska k Loudovic Anně, která byla evangelička. Při setkání na otcově hrobě si s Annou slíbí věčnou lásku a svatbu, ale pouze za těch podmínek, že přejde Štěpán k jejich víře. Annin otec mu slíbil, že za něj zaplatí veškeré jeho dluhy, ale že Anně na oplátku nedá žádné věno. Za to, že pan Louda udělal takové gesto, mohl Adámek. Zdá se, že chtěl, aby Štěpán nesplnil slib daný otci. Proběhne tedy tichá svatba, Anna a Štěpán spolu mají dvě děti – chlapce a dívku.

Mezi Loudou a Adámkem však vyplývá na povrch podivné přátelství. Louda nakonec odjíždí do Ameriky a přepisuje na Štěpána veškeré své dluhy. Na cestě do Ameriky však umírá. Štěpán to bere jako podraz, v tu chvíli si myslí, že za to všechno může Anna, že věděla, co otec chystá. Jde se tedy uklidnit “na rozhraní”, kde se setkává s Adámkem. S ním se domluví, že mu poskytne finance na stavbu nového mlýna.

Další část povídky nás přináší do doby, kdy se ve vesnici koná výroční trh. Jelikož je velké vedro a sousedé sotva “pletou nohama”, nabízí jim Šícha odvoz domů. Cestou se ještě zastaví v hospodě na pivo. U piva zve své sousedy na oslavu tří věcí, které se za tu dobu udály, a to: oslava narození dcery, dostavění mlýna a jakéhosi smíření s mrtvými – prý v mlýně na soudný den jeho báby poprvé nehořelo. V tu chvíli přichází do hospody prodavač biblí, jež má v hospodě přednášku, která oslní všechny zúčastněné. Najednou ale někdo volá, že Šíchův mlýn hoří...

Štěpán je na mizině, je si jistý, že je na něj uvalena kletba a nechce, aby tato kletba pronásledovala jeho manželku a děti. Proto od nich jednoho rána společně s prodavačem biblí a s bolestí v srdci odchází.

Od poslední události uplynulo několik let, když se Štěpán opět vrací domů. Po celou dobu jeho odchodu byl Šícha pilným čtenářem bible. Za tu dlouhou dobu se ale v pohorské vesničce událo spoustu věcí.

První místo, kam Šícha míří je „na rozhrání“. Zde potkává smrtelně zraněného Adámka, od kterého se dozvídá spoustu zajímavostí. Říká, že to on je jeho osudem. Je totiž syn žebráka, kterého kdysi Štěpánův děd vyhnal ze mlýna. Adámek se mstil za svého otce a to tak, že mu třikrát vypálil mlýn, nešťastně oženil Štěpánova otce a vyštval ho z mlýna. Jeho pomstychtivost byla tak hluboká, že se pak dále se mstil na Štěpánovi, když ho svedl dohromady s Annou, navedl Loudu, aby ho oklamal, pomohl mu k mlýnu, aby mu ho mohl v zápětí při oslavách zapálit, vyštval Štěpána pryč a jeho manželku Annu vehnal do náručí bídy. Po své zpovědi Adámek s úlevou umírá.

Štěpán tedy zjistil, kdo může za jeho kletbu a zároveň také to, že za dobu jeho nepřítomnosti se spousta věcí změnila. Anny se ujal pan farář, zaplatil za ni dluhy a vzal ji k sobě na faru. Anna nakonec se svojí dcerou přestupuje ke katolické víře, avšak jejich syn přestup odmítá, raději prý opustí faru, než aby se vzdal víry svého otce. Annin bratr Martin se spojil s Adámkem, začali spolu krást a svou kořist ukrývali na opuštěném místě „na rozhrání“.

Štěpán se po tom všem rozhodne, že nebude bránit své manželce a dětem v radostném životě, chce ještě naposled navštívit otcův hrob a odejít pryč z této krajiny. Na hrobě spatřuje svoji manželku s dcerou, nechce však, aby ho viděly, a tak vkládá do jedné z nejkrásnějších biblí peníze. Knihu pak podává dceři, která ho zahlédla. Ta jde hned za maminkou, která po chvíli poznává Štěpána a pláče. Šícha si přeje, ať se netrápí, že osud tomu tak chce, aby nebyli svoji. Chce, aby Anna věrně

sloužila faráři a že jí bude každý rok posílat to, co vydělá. Ještě jednou ji prosí o odpuštění a odchází.

2.4 Reakce na povídku

Můj vlastní názor:

Podle mého názoru obsahuje tato povídka pět hlavních motivů, a to náboženský (katolické – náboženství, které vyznával Šícha a evangelické náboženství – vyznávané Annou), přírodní (popis šumavské krajiny – “na rozhrání”), zároveň ale i motiv lásky a trápení (Anna a Štěpán) a pomsty (Adámek – mstil svého otce).

Strýc zásoboval Vrchlického četbou s náboženskou tematikou, která Jaroslava v této povídce podle mého názoru, inspirovala.

Již v úvodu je barvitě vykreslena příroda na Šumavě, která navozuje atmosféru celé povídky a čtenář je tak do celé povídky příjemně “vtažen”. Celý děj má spád, je zajímavý, udržuje čtenáře v napětí, nutí ho přemýšlet a nenechá ho klidným až do úplného závěru. Text je také oživen dialogem postav a barvitým popisem krajiny. Symbolickým místem povídky se stává hřbitov, konkrétně Šíchův hrob, na kterém všechno více méně začíná, ale zároveň i končí (romantický prvek). Současně tento motiv rámcuje celou prózu.

Jediné, co může odvádět čtenářovu pozornost a co považuji za negativní na tomto díle, jsou dlouhá, občas až složitá a nepřehledná souvětí, a také pravopisné chyby, které se vyskytují především v interpunkci.

Vrchlický v dopise Krátkému:

„Prosa postoupila silně do pozadí tak, že ani s „Prodavačem biblí“ nejsem spokojenej a denně poznávám, že přece poesie jest něco jiného.“²⁷

Později ji však Frída uznal za dobrou a po jejím vytištění žádal za ni od vydavatele Šumavanu – Maxmiliana Čermáka - honorář ve výši deseti zlatých (jeho poměry byly na tu dobu velmi mizerné).

Strýc Kolář:

Strýc odsoudil povídku jako „nepřirozenou“ a „přepjatou“. Dle mého soudu, viděl Kolář nepřirozenost povídky v tom, že se může „kletba“ jednoho člověka promítat v dalších jeho generacích. Dále ji hodnotil jako práci „bez hlavní myšlenky“, „plnou poetických krás a gramatických chyb“. S výrokem, že povídka postrádá hlavní myšlenku, nesouhlasím. Podle mého názoru je hlavní myšlenka ta, že navzdory tomu, co si člověk vysní a naplánuje, a přestože je schopný udělat vše proto, aby se to splnilo, existují na zemi nějaké „vyšší síly“ (náboženský podtext), které vždy nějakým způsobem situaci ovlivní. V tomto případě je to v negativním slova smyslu. Napadá mě ještě jedna hlavní myšlenka, a to ta, že každý člověk je dříve či později dohnán svojí minulostí.

S čím ale souhlasím je fakt, že se v práci vyskytují chyby, nejvíce v interpunkci:

Jindy viděl plápolající mlýn „na rozhrání“ a viděl nebožtíka, právě tak jako když ho do rakve přistrojil, přistupovati k hořícímu mlýnu, svlíkati zvolna svůj dlouhý rubáš, blížiti se k němu, bráti jej za ruku a násilím jej vléci k praskajícímu stavení.²⁸

Mám myšlenku, která když se povede, učiní z nás boháče(,) jako byl můj děd.²⁹

²⁷ ČERMÁK, Vratislav. *Z klatovských studií Jaroslava Vrchlického*. s.77.

²⁸ Šumavan: týdeník pro zábavu a poučení. V Klatovech: Max. Čermák, 1873.

²⁹ Šumavan: týdeník pro zábavu a poučení. V Klatovech: Max. Čermák, 1873..

Ticho(,) které panovalo v místech těchto, bylo úžasné, sotva že slyšeti bylo šum blízkých borů, a musilo se již hezké povětrí strhnouti, když temné olše skláněly své větve v rozčeřenou vodní pláň a když haluze topolů bily v nízká okénka bývalé mlejnice.³⁰

³⁰ Šumavan: týdeník pro zábavu a poučení. V Klatovech: Max. Čermák, 1873.

Vyskytuje se zde i chyba ve shodě přísudku s podmětem:

*Ubozí sousedé, marná byla jejich cesta; nyní u cíle zarazili se, jeden pohlížel na druhého, krčily rameny jeden po druhém, někteří se odvraceli a jiní jako diváci zírali na hořící mlýn.*³¹

V textu se také objevilo sloveso užitá v nesprávném tvaru:

*“Však bysme Vám to také od srdce přáli.”*³²

Vrchlický také chyboval pod vlivem dřívějšího typu pravopisu:

*“Chlapce posýlá farář do města do škol a děvče posluhuje matce na faře.”*³³

Josef Thomayer:

Thomayerovi se rozhodně líbila, přestože jeho názor byl ten, že se všechny povahy pohybují v extrémech.

Když bych měla zhodnotit extrémnost povah u jednotlivých postav, u chalupníka Šíchy je to dle mého názoru přílišná pověřivost, která ho vyhnala až k tomu, že žil se svým synem samotářským životem na vesnici. Dohazovač Adámek byl zase až přehnaně pomstychtivý. Pan Louda se podle mě choval neskutečně sobecky, když jediné, co chtěl, bylo zbavit se co nejlépe své dcery a svých dluhů. Velmi extrémní se mi také jevila láska Štěpána k Anně, jelikož byl schopen kvůli ní porušit slib daný otcovi a přejít kvůli svatbě s ní k jiné víře.

Frydecký napsal svůj názor v podrobném rozboru „Z prozaických začátků Jaroslava Vrchlického“ (Sborník Společnosti Jaroslava Vrchlického z roku 1918): Kde například přirovnává Adámkovu postavu k předchůdci postav „světáků“ z pošumavských Klostermannových novel.³⁴

³¹ *Šumavan: týdeník pro zábavu a poučení.* V Klatovech: Max. Čermák, 1873.

³² *Šumavan: týdeník pro zábavu a poučení.* V Klatovech: Max. Čermák, 1873.

³³ *Šumavan: týdeník pro zábavu a poučení.* V Klatovech: Max. Čermák, 1873.

³⁴ Karel Klostermann byl autor, který byl považován za básníka Šumavy. Ve svých povídkách zachycuje život šumavských sklářů, dřevorubců, pytláků a zároveň barvitě popiše svoji přírodu.

Frydecký také tvrdí, že se celá povídka stala klíčem k novému krajinnému útvaru české vesnické povídky: „Básník vsunul jej sice v zámek k zakletým tajemstvím Šumavy, ale vchodu si jím sám neotevřel.“³⁵

V povídce mu vadí přílišný subjektivismus a vymyšlená romantika.

³⁵ ČERMÁK, Vratislav. *Z klatovských studií Jaroslava Vrchlického*. s.77.

3 Básnické začátky

3.1 Počátky básnické tvorby

Vedle záliby v četbě (četl každý den dvě až tři hodiny) se Frída také věnoval spisování a básnění. Často psal buďto ve škole, nebo na procházce a v kostele.

Jeho první báseň však nese název „Má babička“. Napsal ji již v dětských letech na faře v Ovčárech. V dopisech Sofii Podlipské píše, že babička našla v jeho kapse pomačkaný papír s napsanou básní. Tu pak dala Frídovu strýci Kolářovi. Ten si prý neustále kladl otázku, kdo to všechno synovce naučil. Byla to tedy jeho první báseň, která opěvovala státní pány po bělohorské bitvě a na kterou byl, jak on říká, velmi hrdý.

Ve 14 letech složil další báseň na svoji chlapeckou lásku Annu Martínkovou, jejíž název je „Proč se tvář má zasmušila?“

„Proč se tvář má zasmušila?“

Proč se tvář tvá zasmušila?

Umřela mi moje milá.

Proč mé oko slzy roní?

Nedivte se, pláče pro ni.

Zítřka v podvečerní dobu

juž ji nésti budou k hrobu.

Kde já budu temné noci?

Nebudu ji vidět moci.

Ni ji k hrobu doprovodit,
ani hroudu na ni hodit.

Cesta moje cesta dlouhá,
bez úhony, poušť je pouhá.

Bez cíle je cesta moje,
bez naděje, bez pokoje.

A tu upomínka na ni
bolným steskem duši raní.

Údolím se cesta točí,
a já myslím na Tvé oči.

Dál se cesta cestou pojí,
na lásku já myslím Tvoji.

V lesíku se cesta tratí,
a já musím zaplakati.³⁶

³⁶ *Sborník Společnosti Jaroslava Vrchlického*. V Praze: [Společnost Jaroslava Vrchlického], 1917.
Publikace Společnosti Jaroslava Vrchlického.

Ve verších "Ni ji k hrobu doprovodit, ani hroudu na ni hodit." je vidět, jak je Frída ovlivněn Karlem Jaromírem Erbenem.

Frída byl také velmi ovlivněn Máchou, a to například ve verších: "Cesta moje cesta dlouhá" a "Bez cíle je cesta moje, bez naděje".

Za svůj již skutečný básnický plod však Vrchlický označil verše, které napsal v sextě. Ty pak byly také publikány ve sbírce Z hlubin a nesly název: „Z dalekých cest“. Další básně, které vznikly v sextě: Sežloutlá ta lípa, Z lesa, Lístky routy, Všední balada a Fata Morgana (otištěna v Šumavanu a později v Anemonkách).

Z dalekých cest.

I.

Sloup u cesty – poražený
písmo na něm k nepoznání ...
V jaký kraj ta cesta vede,
marné všecko vyptávání

Lhostejně dál kráčí noha;
je to jako ve životě,
kde musíme trapně žíti
v horší ještě nejistotě.

II.

Na kraji lesa oheň rozdělám,
při něm se tělo z mdloby zotaví,

snad rudou ohně září zlekání
nepřijdou ke mně vlci hltaví.
Tak učiním. – Však práce zbytečná!
po celou noc jsem v hrozných mukách bděl,
na nejhoršího vlka pod sluncem –
na svědomí jsem vlastní zapomněl.³⁷

V této básni se vyskytuje patos, melancholie a rozervanost, které Frída pociťoval v mládí.

3.2 Publikace básní

Frída samozřejmě toužil po publikaci svých literárních děl. Již roku 1869 byla řada jeho básní s duchovní tematikou otištěna v pražském časopisu katolického duchovenstva „Blahověstu“, přispíval také do studentského ručně psaného časopisu Kalamář. Snažil se také svá díla publikovat v Hálkově časopise „Květy“, tam byl ale odmítnut. Avšak redaktorovi „Světзору“ J.J. Kořánovi se Frídovy verše velmi líbily, tvrdil, že prozrazují jeho skutečné nadání. A tak již podruhé proniká 30. června 1871 Frída jako básník Jaroslav Vrchlický na veřejnost. Ve 26. čísle „Světзору“ jsou zveřejněné dvě básně, a to, „V Brnění“ a „Opuštěný“.

Opuštěný.

Omšeny kámen leží
v jezera hlubině,

³⁷ VRCHLICKÝ, Jaroslav. *Z hlubin*. s.3.

je mu tak teskno, bolno
v té vodní pustině.
A nad ním bílá růže
Se hravě kolíbá,
ji denně zlaté slunce
svým žářem zulíbá.

I bledý měsíc stříbrem
i vlny jezera,
i pestrý motýl líbá
květ její z večera.

A hluboký tu náhle
jezerem proudí sten,
v snu zachvěje se kámen,
že sám tak opuštěn.³⁸

V lednu roku 1872 se pak na knihkupeckém trhu objevuje almanach "Anemonky", ve kterém se objevuje hned šest Vrchlického básní. Josef Durdík, i jeho profesor Hanuš Věnceslav Tůma, "Český Lev" a "Věstník bibliografický" byly z básní velmi nadšeni a spokojeni.

³⁸ VRCHLICKÝ, Jaroslav. *Z hlubin*. s.4.

Při odchodu z Klatov pak píše svému příteli Krátkému, že teprve, když odchází, zjišťuje, že v Klatovech básní žil!

3.3 Básně, které vznikly v Klatovech

Podle Františka Krátkého a podle dat uvedených ve Sbornících, vznikly v Klatovech v letech 1871 – 1872 v rukopisné sbírce “Kaleidoskop“ tyto básně:

Nekřtěňátko, Nad proudem, Šumavo, s Bohem, Zakleté dudy, V dobách pokušení, V náručí matky, Do památníku, Mater dolorosa, Na stráži, Srdce matky, V den svých jmenin, Mumius, Svatvečer, Sestry osudu, Král Svedger, Dvojí svět, Před obrazem madony, Potkání, U vodopádu, Jitro v lese, Nad propastí, K oblakům večerním, Endymion, Na kostru sebevraha, Tři jezdcí, Dešťové krůpěje, Z krčmy života, Korálky, Na břehu, Na břehu Lethy, Pohřeb v lese, Na saních, Konfiteor, Z dalekých cest, Opuštěný, Odpověď, Hvězdám, Po západu, Fata morgana, V brnění, Originálnost, Příteli J ... T ..., Čekání, To věděl bych rád, V sladké touze, Naposled, Stvoření světa, Proč se tvář má zasmušila, Ty nevíš..., Z dalekých cest, Zlomky z denníku, Reliquie, Z lesa, V zimě, Zavatá ves, V šedinách, Umřelo dítě, V stínu, K poesii, Před zimou, Zpět, Při návratu, Mrtvé lásce, Svému nadšení, Za každou ránu dík buď osudu, Zimní pohádka, Pohádka z Olympu, Jarní romance a jiné.

Básně zařazené do sbírky Z hlubin

První básnická sbírka Z hlubin vychází roku 1875 a je věnována Hálkově památce. Zařazen je v ní totiž v závěru proslov k Hálkovi, přestože Hálek dříve Vrchlickému příliš nepřál (nechtěl otisknout jeho díla v časopisu Květy).

Já jsem měla k dispozici vydání druhé, které vyšlo až roku 1882. Sbíрка obsahuje především milostnou lyriku, autor často popisuje své pocity pomocí přírodní symboliky, jako je například les a jezero.

Ve sbírce nacházíme těchto třináct básní, které vznikly v Klatovech:

Před obrazem Madonny (str. 54)

Na břehu (str. 13)

Nad propastí (str. 36)

Na kostru sebevraha (str. 34)

Opuštěný (str. 4)

Hvězdám (str. 8)

Fata morgana (str. 21)

V zimě (str. 10)

Přítel J... T... (str. 87)

Ty nevíš... (str. 50)

Z dalekých cest (str. 3)

Zlomky z denníku (str. 47)

Reliquie (str. 51)

Jako ukázkou básně, otištěné ve sbírce *Z hlubin*, jsem si vybrala tu, která mě nejvíce zaujala. Celá báseň má ponurý a záhadný děj.

Nad propastí

Neznámá ruka tiše zastavuje
kývadlo v běhu nočním na orloji
a snů mých závoj náhle roztrhne –
a přede mnou již v plné hrůze stojí
neznámá bytost v tajuplném kroji.
I kývá na mne, podává mi ruku:
„Zde meč a štít, nuž opásej se k boji!“
a kývá zas a volá; - při tom zvuku
se mrtvé srdce mé zachvívá v bouřném tluku.

A puzen tajnou, nevýslovnou mocí
jsem skočil s lože; půlnoc byla právě,
na jihu v mraky zhoustly stíny noci
a kalná rosa válela se v trávě,
a vítr v skalách úpěl usedavě.
Leč v chvatu kam nás bludné kroky vedly,

rej myšlének v mé nepostihnul hlavě;
jen to jsem zřel, jak sbory bříz a jedlí
se v lesku haditém zardívaly a bledly.
Konečně stanem černých sosen v kruhu,
kde tmavá propast s mlhavým dnem zeje;
tu obrátím se k neznámému druhu
a hlasem plným hrůzy, beznaděje
se tiše ptám, kam cesta naše spěje...
„Co teď již slábne krok tvé nohy vratký?

- tak neznámý druh postupně se směje –
„zde vidíš propast – boj náš bude krátký,
buď ty, anebo já! – jen jeden půjde zpátky!“

A paží obra u boku mne chytne
než ruka moje štít pozvednout stačí,
a nad hrozným dnem sluje nenasytné,
přes hloží, skály tělo moje vláčí
a hloub zatíná drápy svoje dračí.
Poslední sílu napnu ještě znova,

ač moje krev již kolem skály smáčí:

„Ať tvoje tvář je třeba Satanova,

dřív hledí odkryješ – pak půtka začne nová!“

I zachechtá se sok můj pohnut hněvem

a černé hledí s tváře své odkrývá ...

Ó bože, bože, trnu nad tím zjevem,

v té tváři tolik zla a zloby splývá,

jak ve propasti, která dole zívá. –

„Nuž pověz, kdo jsi, tajný noční hosti?“³⁹

Frída zde uplatňuje romantické motivy jako: neznámá, nadpřirozená bytost v tajuplném kroji; noc; černá barva; často zmiňovaná příroda, jako je les, stromy (černé sosny) a skály; sen; děs; smrt; bouře; tajná moc; mraky; beznaděj a propast; sugestivní přívlastky – tajuplný, bludný, neznámý, hrozný a dračí.

Velmi často se zde také vyskytuje personifikace: vítr úpěl; rosa se válela; sbory bříz a jedlí se zardívaly a bledly; skály vláčí a propast, která zívá.

³⁹ VRCHLICKÝ, Jaroslav. *Z hlubin*. s. 36.

Závěr

Porovnání klatovské prozaické a básnické tvorby

Pro básnickou sbírku *Z hlubin* je typické časté střídání protikladných nálad, a to skepse a naděje. Celá její atmosféra je svázána právě klatovským životním obdobím Jaroslava Vrchlického. Projevuje se zde jeho melancholie, idealismus, milostné sny, velká míra víry v umění, ale i nedůvěřivý vztah ke skutečnosti. Je zde také poznat velký vliv literárních romantiků, jako byli Karel Jaromír Erben a Karel Hynek Mácha.

V Klatovech také vznikly přibližně tři prozaické prvotiny - již zmiňovaný *Prodavač lidí*, ale i *Tribuna lidu* a *Otrávené ryby*. V porovnání s počtem básní je to velmi malé číslo. Frída byl sice jednoznačně výjimečný básnický talent, próza však u něj nedosahuje takových hodnot jako poezie.

Resumé

Tato bakalářská práce se zabývá studiem Emila Frídy (Jaroslava Vrchlického) na klatovském gymnáziu a jeho počáteční tvorbou. Frída nastupuje na gymnázium ze soukromého ústavu v Praze, proto zde musí skládat srovnávací zkoušku. Spisovatel zde studuje v letech 1870 - 1872, poslední rok úspěšně skládá maturitní zkoušku.

V další části je podrobně popsán děj Frídova prvního prozaického díla, který nese název Prodavač biblí. V této části jsou také zmíněny reakce na toto dílo a jeho otištění v klatovském časopisu Šumavan.

Frída je známější jako básník, proto se tato práce zabývá jeho básnickými počátky a následným zařazením těchto básní v básnické sbírce Z hlubin.

V závěru je pak porovnána jeho klatovská prozaická a básnická činnost.

Resume

This thesis deals with the study of Emil Frída (Jaroslav Vrchlický) at high school in Klatovy and his initial creation. Frída comes to Klatovy from a private institute in Prague so it means that he has to pass an entrance exam here.

In the next part there is the first Frída's prose work whose name is Prodavač biblí. There are also mentioned reaction and it's publishing in the magazine which name is Šumavan.

Frída is better known as a poet, so this work deals with his poetic beginnings and subsequent inclusion of these poems in a collection which is called Z hlubin.

Finally there are compared his prosaic and poetic works.

Seznam literatury

- [1] BALAJKA, Bohuš. *Odkaz pokrokových osobností naší minulosti: Jaroslav Vrchlický*. Praha: Melantrich. 1979. 383 s.
- [2] BURIÁNEK, František. *Literární Klatovy*. Plzeň: Krajské nakladatelství v Plzni, 1962. 130 s.
- [3] ČERMÁK, Vratislav. *Z klatovských studií Jaroslava Vrchlického*. Klatovy, 1932. 125 s.
- [4] Forst, Vladimír. *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 4 S-Ž*. Praha: Academia, 2008.
- [5] *Sborník Společnosti Jaroslava Vrchlického*. V Praze: [Společnost Jaroslava Vrchlického], 1917-. Publikace Společnosti Jaroslava Vrchlického.
- [6] ŠALDA, František Xaver. *Duše a dílo: podobizny a medailony*. 6 vydání (v Souboru díla F. X. Š. vydání druhé. Praha: Melantrich, 1950. 242 s.
- [7] *Šumavan: týdeník pro zábavu a poučení*. V Klatovech: Max. Čermák, 1873, sv. 1x týdně.
- [8] VRCHLICKÝ, Jaroslav. *Z hlubin*. 2. vyd. Praha: Melantrich. 1949. 439 s.
- [9] VRCHLICKÝ, Jaroslav. *Z hlubin*. 2. vyd. Praha: J.OTTO. 1882. 98 s.